

הפעולות הכספיות של מוסדות הגמל והביטוח

I. מוסדות הגמל

1. קווי ההתפתחות העיקריים

ההתרחבות המהירה של מוסדות הגמל נמשכה בשנת 1966 למרות ההאטה הניכרת בפעילות הכלכלית במשק והעלייה באבטלה. הצבירה השנתית הסתכמה ב־320 מיליון ל"י, שהן גידול בשיעור 20 אחוזים בסך הנכסים, לעומת צבירה בסך 293 מיליון ל"י בשנה הקודמת (גידול בשיעור 22.5 אחוזים). העלייה בסך נכסי מוסדות הגמל באה בעיקר בגלל העלייה בהפרשות העובדים והמעבידים לקופות — עלייה ב־18.5 אחוזים — שנבעה מעלייה בשיעור דומה בסך תשלומי השכר במשק. מספר החברים במוסדות הגמל לא עלה בשנת 1966 (בשנים 1961 עד 1965 היה שיעור הגידול השנתי הממוצע במספר החברים בקופות 3 אחוזים). אי הגידול במספר חברי הקופות קשור, כנראה, באי גידול מספר המועסקים במשק.

חסרים נתונים בקשר למספר המובטלים בקרב החברים במוסדות הגמל, אך נתונים חלקיים מתוך דו"חות של קופות הגמל השונות מצביעים על־כך, שקיים שוני בשיעורי האבטלה בקרב השכירים החברים בסוגי מוסדות הגמל השונים. הבדל זה נעוץ, כנראה, בהבדלים ענפיים הקיימים בין סוגי הביטוח השונים והבדלים במעמד בעבודה בין המבוטחים בסוגי הביטוח השונים. נוסף על הגידול בסך נכסי הקופות יש לציין את המשך מגמת השינוי בהרכב הנכסים: גדל הולך חלקן של ההשקעות בניירות ערך ויורד חלקם של שאר הנכסים (פיקדונות, הלוואות, נכסי דלא ניידים ונכסים אחרים). בין סוף שנת 1965 לסוף שנת 1966 גדל תיק ניירות הערך שבידי מוסדות הגמל ב־323 מיליון ל"י, לעומת גידול בסך 225 מיליון ל"י בכל אחת משתי השנים הקודמות. חלק מתוך גידול זה בא דרך המרת חובות מעבידים באיגרות חוב¹. המרה זו היתה גם הסיבה העיקרית לכך שהיקף חובות המעבידים למוסדות הגמל ירד בסוף שנת 1966 ב־20 אחוזים. נכסים נוספים אשר חלקם בסך הנכסים פוחת הם הפיקדונות לזמן קצוב, אשר אינם נכללים במסגרת ה"השקעות המוכרות", הפיקדונות המיוחדים וכן ההלוואות לחברים. ההאטה בגידול ההלוואות לחברים קשורה, כנראה, בחלקה בירידה ברכישת דירות ומוצרים בני קיימא, אשר חלק ממימונה בא מהלוואות ממוסדות הגמל.

2. הצבירה והחיסכון באמצעות מוסדות הגמל

הסכום הכולל של נכסי מוסדות הגמל הגיע בסוף שנת 1966 ל־1,916 מיליון ל"י, לעומת 1,596 מיליון ל"י בסוף שנת 1965. בחישוב זה סוכמו הנכסים לפי ערכם הנומינלי². תוספת הנכסים בשנת 1966 היתה איפוא 320 מיליון ל"י, לעומת 293 מיליון ל"י אשתקד. צבירה זו הינה

¹ ראה להלן סעיף 3א.

² תוספת השערוך לסוף שנת 1966 נאמדת בכ־200 מיליון ל"י.

ההפרש בין התקבולים (הנובעים מהפרשות עובדים ומעבידים, מהכנסות מהשקעות וממימוש רווחים מהשקעות) לבין התשלומים לחברים וחברים שפרשו וההוצאות השוטפות. הסעיף העיקרי בין התקבולים הוא הפרשות העובדים והמעבידים. הפרשות אלו גדלו בשנת 1966 ב־18.5 אחוזים, לעומת גידול בסך 23.5 אחוזים בשנת 1965. למרות האטה זו בקצב הגידול בהפרשות, הרי בהתחשב בהתחשב במיתון הכלכלי, הגידול באבטלה ואי הגידול במספר החברים בקופות ב־1966, נראה שיעור עלייה זה בהפרשות גבוה למדי, והוא מוסבר, כאמור לעיל, בעליית סך תשלומי השכר במשך בכ־19 אחוזים.

לוח י"ח¹

נכסי מוסדות הגמל והצבירה השנתית, 1962 עד 1966

(מיליוני ל"י)

נכסים בסוף שנה ללא שערור	נכסים בסוף שנה לאחר שערור *	אחוז הגידול של סך כל הנכסים **	הצבירה השנתית **	אחוז הגידול בצבירה	
1962	811	849	28.5	180	38.5
1963	1,037	1,089	27.9	226	25.6
1964	1,303	1,423	25.7	266	17.7
1965	1,596	1,779	22.5	293	10.2
1966	1,916	2,116	20.0	320	9.2

* שערור הנכסים נעשה רק בחלק מקופות הגמל.
** להוציא גידול הנובע משערור נכסים.
ח פ ק ו ר : משרד האוצר רשות החיפכון והביטוח.

הכנסות הקופות מהשקעותיהן הגיעו בשנת 1966 ל־120 מיליון ל"י — גידול בסך 22 אחוזים, לעומת גידול בסך 19 אחוזים בשנת 1965. העלייה בהכנסות הללו נובעת מגידול סך נכסי מוסדות הגמל, בעוד שהתשואה הממוצעת של נכסים אלה לא השתנתה, למעשה, בשתי השנים האחרונות¹.

הכנסות מרווחי הון שמומשו הגיעו בשנת 1966 ל־28 מיליון ל"י, לעומת 24 מיליון בשנת 1965 ו־33 מיליון ב־1964. שינוי זה ברווחים שמומשו אינו רב משמעות, כשלעצמו, באשר הרישום החשבונאי של רווחים שנובעים משינויי שער אינו תואם תמיד את מועד התהוותם של רווחים אלה. חשיבות רבה יותר יש לעלייה בערך הנכסים כתוצאה מההצמדה, כי בזאת מותנית במידה רבה יכולתן של הקופות לעמוד בהתחייבויותיהן העתידות. אולם, על היקפם המדויק של הפרשי ההצמדה המצטברים אי אפשר לעמוד מתוך הדיווח הקיים.

בתשלומים לחברים ולחברים שפרשו חלה בשנת 1966 עלייה ניכרת והם הסתכמו ב־170 מיליון ל"י, לעומת 120 מיליון ל"י בשנה הקודמת. גידול זה, בסך 42 אחוזים, נובע מעלייה בתשלומי הפנסיה ומעליית היקף התגמולים והפיצויים ששולמו השנה לשכירים שפרשו או שפוטרם ממקום

¹ התשואה על הממוצע השנתי של הנכסים נושאי התשואה במוסדות הגמל עמדה בשתי השנים 1965 ו־1966 על 6.5 אחוזים.

עבודתם. העלייה בתשלומי הפנסיה נבעה מעלייה במספר הפנסיונרים ועלייה בשיעור הפנסיה. הצמודה לעליות השכר במשק.
ראוי לציון הגידול ביחס שבין התשלומים לחברים וחברים שעזבו לבין ההכנסות מהשקעות. יחס זה הולך וגדל והגיע בשנת 1966 ל-140 אתוזים לעומת 122 אחוזים בשנת 1965 ו-112 אחוזים ב-1962.

לוח י"ח"2

הצבירה השנתית במוסדות הגמל, 1962 עד 1966

(מיליוני ל"י)

1966 **	1965 *	1964	1963	1962	
371.2	313.7	254.5	212.9	177.2	הפרשות עובדים ומעבידים
120.1	98.1	82.9	59.4	47.2	ריבית והכנסות אחרות מהשקעות
28.4	24.2	32.8	32.1	19.5	רווחי הון שמומשו
בניכוי:					
170.1	120.1	88.1	65.6	53.0	תשלומים לחברים ולחברים שפרשו
29.6	22.9	16.1	13.0	11.0	הוצאות שוטפות
320.0	293.0	266.0	225.8	179.9	הצבירה השנתית

* מספרים מתוקנים.
** אומדן.

בשנת 1966 עלה החיסכון הנקי של משקי הבית באמצעות קופות הגמל והסתכם ב-247 מיליון ל"י, לעומת 213 מיליון ל"י בשנת 1965, עלייה בסך 16 אחוזים, לעומת 11 אחוזים ב-1965. החיסכון מתקבל על ידי ניכוי הסעיפים דלהלן מהצבירה השנתית של הקופות: גידול ביתרת התלוואות לחברים, רווחי הון שמומשו והגידול בנכסי הקופות המרכזיות לפיצויים. העלייה בשיעור הגידול בשנת 1966, בהשוואה ל-1965, נובעת בעיקרה מהאטת הגידול בהלוואות לחברים.

3. התפתחות מבנה מאזוני מוסדות הגמל

א. הנכסים

משקל מכריע בכלל הנכסים יש לסעיף "השקעות בניירות ערך". סעיף זה הגיע בסוף שנת 1966 לכדי 75 אחוזים מכלל הנכסים והסתכם ב-1,444 מיליון ל"י במחיר הקרן. בכך נמשכת המגמה של עליית משקל סעיף זה בכלל הנכסים (57 אחוזים בשנת 1962 ו-70 אחוזים בשנת 1965). בשנת 1966 גדלו ההשקעות בניירות ערך ב-323 מיליון ל"י, לעומת גידול בסך 225 מיליון ל"י בכל אחת משתי השנים הקודמות. חלק מהגידול נובע מהמרת חובות מעבידים (בסך 34 מיליון ל"י) באגירות חוב שהונפקו במיוחד למטרה זו.

ההשקעות של קופות הגמל נקבעות במידה מכרעת על פי התקנות הקיימות. בהתאם לתקנות אלה משוחררים מוסדות הגמל מתשלום מס הכנסה על הכנסותיהם אם הם מתחייבים, בין השאר,

להשקיע 80 אחוזים מנכסיהם ב"השקעה מוכרת". "ההשקעות המוכרות" כיום הינן ניירות ערך של הממשלה או של חברה ציבורית ששר האוצר קבע בהודעה שפורסמה ברשומות כי הם "ניירות ערך מאושרים". "ההשקעות מוכרות" אחרות הם פיקדונות שהופקדו במוסד כספי לצורך השקעה מוכרת לפני 23 בפברואר 1961 עד למועד הפדיון וכן כל השקעה שנעשתה לפני 29 באוגוסט 1957 במקרקעין או בניירות ערך. סעיף 'הפיקדונות המוכרים' הולך ונעלם מהמאזן המאוחד בהתאם לקצב הפדיון של הפיקדונות הישנים, וחלקו היחסי של סעיף 'השקעה מוכרת במקרקעין' הולך ויורד.

שני סעיפי הנכסים העיקריים, נוסף על ההשקעות בניירות ערך, הם 'הלוואות לחברים' ו'חוב המעביד'. הלוואות לחברים הסתכמו בסוף שנת 1966 בסך 214 מיליון ל"י שהן 11 אחוזים מהנכסים, לעומת 12 אחוזים בסוף שנת 1965; ובכך נמשכת מגמת הירידה במשקלו של סעיף זה. ירידה זו הושפעה, בין היתר, מחיוב מוסדות הגמל, החל מסוף 1963, להגדיל את ההשקעה המוכרת מ-75 אחוזים ל-80 אחוזים. הירידה ב-1966 הושפעה, כאמור לעיל, מהירידה ברכישת דירות ומוצרים בני-קיימא, שגררה ירידה בביקוש החברים להלוואות ממוסדות הגמל.

ב-1966 חלה ירידה בולטת בהיקפו המוחלט של סעיף 'חובות המעבידים למוסדות הגמל', סעיף שגדל ברציפות בשנים הקודמות. החוב ירד ל-94 מיליון לעומת 118 מיליון ל"י בסוף שנת 1965 ומשקלו בסך הנכסים ירד מ-7.5 ל-5 אחוזים. מרבית החוב הזה נובעת ממספר קטן של מעבידים, ובעקבות הסדר שנערך עם סולל בונה, בהסכם עם האוצר, התאפשרה הקטנת החוב באמצעות מילות מיוחדים שניתנו לחברה זו. המילות הללו ניתנו על ידי הנפקת איגרות חוב שהוכרו כ"השקעה-מוכרת" ושאותן רכשו מוסדות הגמל. ההסדר הזה הביא אמנם לירידה מוחלטת של סעיף חובות המעבידים, אך החוב של מעבידים שלא נכללו בהסדר המשיך לעלות וגידולו הסתכם בשנת 1966 ב-10 מיליון ל"י בקירוב. המרת החובות באיגרות חוב נתבצעה למעשה רק בסוף חודש דצמבר 1966, והנתונים לסוף הרביע השלישי של שנת 1966 מראים יתרה של חובות מעבידים בסך 125 מיליון ל"י. יש לציין, שהתשואה של איגרות החוב גבוהה מהריבית שקיבלו הקופות על חוב המעביד¹ — ולפיכך המרה זו יש בה בכדי להעלות את התשואה הממוצעת על נכסי הקופות.

ב. ההתחייבויות

התחייבויות מוסדות הגמל מורכבות בעיקר משלוש קרנות עיקריות שמטרתן שונות:

א. קרנות פנסיה: אלה מיועדות לתשלום פנסיה חודשית לעובד הפורש ממקום עבודתו בהגיעו לגיל פרישה, בהתאם למקובל בקרן בה הוא חבר. תשלום הפנסיה עומד ביחס מוגדר למשכורתו האחרונה של העובד הפורש ולוותקו במקום עבודתו ובקופה בה הוא חבר וכן הוא צמוד לשינויים בסולם השכר אשר לפיו קיבל העובד את שכרו.

ב. קרנות התגמולים: אלה הינן קרנות לצבירת חיסכון המצטבר מהפרשות העובד והמעביד. סכום החיסכון בתוספת רווחים מהשקעות הקרן מוחזר לעובד עם הפסקת העבודה בהתאם לתקנות הקרן.

חלק מקרנות התגמולים, בעיקר אלה המנוהלות ליד קרנות הפנסיה, משמשות ייעודה לפנסיה: עובד העוזב את מקום העבודה לפני גיל הפרישה מקבל תגמולים, ואם הוא מגיע לגיל פרישה הוא זכאי לתשלום פנסיה חודשית אך לא לתגמולים.

ג. קרנות פיצויים: מטרת הצבירה בקרנות אלו היא תשלום פיצויים לעובד המפוטר

¹ בהתאם לתקנות, ממאי 1964, מעביד שלא ישלם את חובו לקופת הגמל במועד (תוך 42 יום מיום תשלום המשכורת לעובדים), ישלם ריבית בשיעור 9 אחוזים לשנה על פיגור של 90 יום, ואילו לאחר מכן תהפוך הריבית לקנס, אשר מס הכנסה לא יכיר בו כהוצאה המותרת בניכוי מהכנסת המעביד. למעשה, לא נשמרו תקנות אלה ולעתים קרובות לא שילמו המעבידים ריבית כלשהי על חובם המצטבר.

לוח י"ח-3

הנכסים וההתחייבויות של קופות הגמל, 1962 עד 1966

1962	1963	1964	* 1965	** 1966	1962	1963	1964	* 1965	** 1966	
(מיליוני ל"י)					(אחוזים)					הנכסים
7.6	7.9	5.2	11.7	14.1	0.9	0.8	0.4	0.7	0.7	פיקדונות עו"ש ומזומן
44.8	25.4	20.3	7.4	3.1	5.5	2.4	1.6	0.5	0.1	פיקדונות מיוחדים בבנקים
8.4	10.0	11.0	9.0	9.2	1.1	1.0	0.9	0.6	0.5	פיקדונות אחרים לזמן קצוב בבנקים
45.5	35.9	32.1	22.6	19.0	5.6	3.5	2.5	1.4	1.0	פיקדונות ב"גמול"
462.3	671.9	896.5	1,121.0	1,444.1	57.0	64.8	68.7	70.2	75.4	ניירות ערך במחיר הקרן
125.2	144.5	163.3	191.8	214.5	15.4	13.9	12.5	12.0	11.2	הלוואות לחברים
72.5	82.4	95.3	118.3	94.2	8.9	7.9	7.3	7.4	4.9	חוב המעביד
9.8	12.8	18.0	21.8	28.2	1.2	1.2	1.4	1.4	1.5	הלוואות למפעלים
26.8	34.0	40.4	48.0	55.0	3.3	3.3	3.1	3.0	2.9	נכסי דלא נידי
8.5	12.4	21.1	44.6	34.6	1.1	1.2	1.6	2.8	1.8	שוונות ***
811.4	1,037.2	1,303.2	1,596.2	1,916.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך הכול

37.8	51.9	120.0	182.5	200.0	—	—	—	—	—	שערוך נכסים
849.2	1,089.1	1,423.2	1,778.7	2,116.0	—	—	—	—	—	סך הכול
ההתחייבויות										
372.8	476.3	607.0	778.8	955.0	46.0	46.0	46.5	48.8	49.8	קרן גימלאות
241.9	297.0	354.4	385.3	435.0	29.8	28.6	27.2	24.1	22.7	קרן תגמולים
94.3	125.5	163.9	204.1	250.0	11.6	12.1	12.6	12.8	13.0	קרן פיצויים
47.0	65.4	89.9	121.7	145.0	5.8	6.3	6.9	7.6	7.6	קרנות סוציאליות שונות ****
12.1	20.0	29.7	38.5	50.0	1.5	1.9	2.3	2.4	2.6	קרן מימוש השקעות
17.4	21.4	23.0	28.7	35.0	2.1	2.1	1.8	1.8	1.9	יתרת רווח והפסד וקרן שמורה
25.9	31.6	35.3	39.1	46.0	3.2	3.0	2.7	2.5	2.4	זכאים *****
811.4	1,037.2	1,303.2	1,596.2	1,916.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך הכול
37.8	51.9	120.0	182.5	200.0	—	—	—	—	—	קרן שערוך
849.2	1,089.1	1,423.2	1,778.7	2,116.0	—	—	—	—	—	סך הכול

* מספרים מתוקנים.

** אומדן.

*** בעיקר חייבי ריבית וביטוח חיים.

**** קרן עזר, שיקום, מחלה וכו'.

***** בעיקר חברים שעזבו.

ה מקור : משרד האוצר רשות החיסכון והביטוח.

מעבודתו או מפסיק לעבוד בנסיבות המזכות אותו לקבל פיצויים על פי החוק. המפרישים לקרנות אלו הם מעבידים בלבד (במסגרת הדיון נכללו קרנות הנצברות ומנוהלות שלא במסגרת העסקים עצמם).

קרן הפנסיה הגיעה בסוף שנת 1966 ל-955 מיליון ל"י, לעומת 779 מיליון ל"י בסוף שנת 1965 ומשקלה מגיע לכ-50 אחוזים מסך ההתחייבויות של מוסדות הגמל. קרן התגמולים הגיעה בסוף שנת 1966 לסך 435 מיליון ל"י, חלקה בסך ההתחייבויות ירד מ-24 אחוזים אשתקד ל-23 אחוזים, בהמשך למגמה רצופה ואיטית של ירידה מאז שנת 1958. חלקה היחסי של קרן הפיצויים בסך ההתחייבויות של מוסדות הגמל נמצא בעלייה והגיע בסוף שנת 1966 ל-13 אחוזים ולסכום של כ-250 מיליון ל"י. קצב הגידול של קרן זו הואט במידת מה בשנת 1966 (22 אחוזים בשנת 1966, לעומת עלייה ממוצעת שנתיית בשיעור 27 אחוזים בשנים 1962 עד 1965), הסיבה לכך היתה עלייה בסך תשלומי הפיצויים לעובדים שפרשו או שפוטרו ממקום עבודתם.

לוח י"ח-4

מבנה הקרנות של מוסדות הגמל, 1962 עד 1966

(אחוזים)

1966 **	1965 *	1964	1963	1962	
49.8	48.6	46.5	46.0	46.0	קרן הגימלאות
22.7	24.1	27.2	28.6	29.8	קרן התגמולים
13.0	12.8	12.6	12.1	11.6	קרן הפיצויים
14.5	14.5	13.7	13.3	12.6	קרנות והתחייבויות אחרות
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך הכול
1.916	1.596	1.303	1.037	811	סך הכול (מיליוני ל"י)

* מספרים מחוקנים.

** אומדן.

שלוש הקרנות הללו היו בסוף שנת 1966 86 אחוזים מסך ההתחייבויות של מוסדות הגמל, שאר ההתחייבויות מורכבות כדלקמן: קרנות סוציאליות¹, שהן ב-7.5 אחוזים מסך ההתחייבויות. קרנות מימוש השקעות, רווח והפסד וזכאים הינם אף הם כ-6.5 אחוזים מסך ההתחייבויות. סעיף זכאים הסתכם בסוף השנה ב-46 מיליון ל"י והוא כולל סכומים שהצטברו לזכותם של חברים שעזבו את מוסדות הגמל.

4. זרמי כספים לפי הסקטורים

א. התקבולים

סכום התקבולים, נטו, של מוסדות הגמל עלה בשנת 1966 ב-29 מיליון ל"י והגיע ל-327 מיליון ל"י. סך התקבולים נטו (ראה לוח י"ח-5) שונה במקצת מסכום הצבירה (ראה לוח י"ח-2).

¹ קרן חופשה, מחלה, חג, הבראה וכדומה. הפרשות לקרנות אלה הינן, למעשה, העברת חלק מהשכר שמשלם המעביד לקרן המרכזית, על מנת שזו תיתן לעובד את ההטבות השונות, כפי שנקבעו בהתאם להסכמי עבודה.

באשר הוא כולל את תקבולי חברת "גמול בע"מ" המשמשת מוסד השקעות של מוסדות הגמל, ואשר חלק מרווחיה מיועד להגדלת אמצעי העצמיים ואינו מועבר למוסדות הגמל. התקבולים מורכבים מהעברות ממשקי הבית ומועסקים. למעלה מ-90 אחוזים מהתקבולים הוגדרו כהעברות ממשקי הבית. העברות אלה כוללות את הפרשות העובדים והמעבידים, הפרשות של עצמאיים לקרנות הגמל השונות, וכן רווחי הקופות על השקעותיהן.¹ העברות מעסקים מורכבות מהסכומים שהפרישו מעבידים לקרנות הפיצויים המרכזיות הפועלות על יד מספר בנקים וחברות ביטוח. הפרשות אלה הינן בבחינת צבירת נכסים כספיים מצד המעביד, באשר האחריות לשלם פיצויים לעובדים הוכאים לכך, אינה מוטלת על הקופה אלא על המעביד. בשנת 1966 הואט במידה רבה הגידול בנכסי הקרנות לפיצויים: 30 אחוזים בשנת 1966 לעומת 46 אחוזים בשנת 1965. הסיבה העיקרית לכך הינה הגידול בתשלום פיצויים לעובדים מפוטרים. נוסף על כך, נתנה חקיקת חוק פיצויי פיטורין בשנת 1963 דחיפה להתרחבות רבה סמוך למועד החקיקה, בשנים 1964 ו-1965.

ב. התשלומים

מוסדות הגמל (לרבות חברת גמול) הינן הקונה העיקרי של אמיסיות איגרות החוב החדשות המונפקות בארץ (במטבע ישראלי²). מתוך הנפקות בסך כולל של 450 מיליון ל"י בשנת 1966 (להוציא מילווה קצר מועד של הממשלה) רכשו מוסדות הגמל איגרות חוב בסך 350 מיליון ל"י. עם זאת, יש לזכור, כי מדיניות ההשקעות של מוסדות הגמל מכוונת במידה רבה מצד הממשלה הן באמצעות התקנות בדבר ה"השקעה המוכרת" והן באמצעות האישורים להנפקת האמיסיות, שמהן רשאים מוסדות הגמל לקנות ניירות ערך. האישורים להנפקת האמיסיות המוכרות "כהשקעה מוכרת" ניתנים על פי הסדר שבין האוצר להסתדרות העובדים הכללית, שלפיו יש להשקיע מחצית מההשקעה המוכרת של קופות הגמל בניירות ערך של מפעלים ומוסדות הסתדרותיים ומחצית — בניירות ערך אחרים על פי אישור האוצר. בשנת 1966 חלה עלייה בהיקף האשראי שנתנו מוסדות הגמל³ לסקטור הציבורי ולחברות הסקטור הציבורי — אשראי שהסתכם ב-68 מיליון ל"י, לעומת 54 מיליון בשנה הקודמת. חלק ניכר מהעלייה יש לזקוף לקנייה מוגברת של מילווות פיתוח ומילווה קצר מועד. האשראי שניתן לבנקים ולמוסדות כספיים גדל ב-40 מיליון ל"י — בדומה לגידול ב-1965 והסתכם בשנת 1966 ב-207 מיליון ל"י. הבנקים והמוסדות הכספיים מתווכים בין קופות הגמל למוסדות, מפעלים ומשקים חקלאיים, שהם למעשה מקבלי האשראי הסופיים⁴. הירידה בחובות המעבידים הביאה לירידה ניכרת בהיקף האשראי שניתן במישרין לסקטור העסקים⁵. הירידה היתה בסך 23 מיליון ל"י לעומת עלייה באשראי ב-10 מיליון ל"י בשנת 1965. סך האשראי שניתן במישרין לעסקים ב-1966 היה 9 מיליון ל"י. הירידה הזאת באשראי איננה ממשית, באשר חלק מחוב המעבידים הומר באיגרות חוב שרכשו קופות הגמל ממוסדות כספיים אשר הלוו כספים אלה לעסקים. כלומר, למעשה, לא בוצע כאן פירעון חובות מצד סקטור העסקים. האשראי שניתן למשקי בית ולמוסדות שלא למטרת רווח נשאר ללא שינוי והסתכם ב-36 מיליון ל"י. 23 מיליון ל"י מתוך סכום זה היה גידול, נטו, בהלוואות לחברים.

¹ הפרשות המעבידים ורווחי מוסדות הגמל נצברים לזכותם של משקי הבית ולכן הם מוגדרים כחלק מחסכון משקי הבית.

² בחלקן אמיסיות שנועדו מראש למוסדות הגמל בלבד.

³ באמצעות הלוואות, רכישת ניירות ערך וחוב המעביד.

⁴ מרביתם מפעלי הסתדרות העובדים הכללית.

⁵ למעט אשראי שניתן בעקיפין דרך מוסדות כספיים ובנקאיים.

לוח י"ח-5

המקורות והשימושים של מוסדות הגמל וחברת "גמול", 1963 עד 1966
(מיליוני ל"י)

תקבולים	1963	1964	1965	1966	תשלומים	1963	1964	1965	1966
משקי בית (לרבות הפרשות מעבידים)	213.0	249.0	270.4	300.0	למסגרת הצבורי ולחברות	88.9	84.0	54.2	67.5
עסקים	16.2	19.3	27.3	27.1	המסגרת הצבורי	72.3	120.6	166.7	206.5
					למוסדות כספיים ובנקאיים	20.6	21.8	32.2	9.4
					לעסקים	40.2	35.5	37.0	36.2
					למשקי בית ולמוסדות שלא למטרת רווח	7.2	6.4	7.6	7.5
					השקעות בנכסי דלא נידי	229.2	268.3	297.7	327.1
סך הכול	229.2	268.3	297.7	327.1	סך הכול	229.2	268.3	297.7	327.1

II. חברות הביטוח

בשנת 1966 חלה האטה בהתרחבות הפעילות של חברות הביטוח, ובעיקר בביטוח האלמנטרי. ההאטה בהתרחבות עסקי ביטוח החיים היתה מתונה יותר ובלטה בעיקר בביטוח החיים הצמוד, שיש בו יסוד של חיסכון, בעוד שבביטוח החיים הבלתי צמוד — שאין בו יסוד של חיסכון והוא דומה באופיו לביטוח האלמנטרי — היתה התרחבות בולטת.

תקבולי הפרמיות מביטוח חיים צמוד ובלתי צמוד בישראל גדלו השנה ב־20 אחוזים, לעומת גידול בשיעור 24 אחוזים בשנת 1965, והסתכמו בכ־60 מיליון ל"י. קרנות ביטוח החיים, המייצגות את החיסכון המצטבר של משקי הבית באמצעות ביטוח החיים, גדלו השנה בכ־36 מיליון ל"י, לעומת גידול בסך 30 מיליון ל"י בשנת 1965 והסתכמו ב־177 מיליון ל"י בקירוב. הצבירה בסך 36 מיליון ל"י הושקעה, כמו בשנים קודמות, בעיקר באגרות חוב ממשלתיות ובאגרות חוב של חברת החשמל.

בעוד שעסקי ביטוח החיים התרחבו גם בשנת 1966 בשיעור ניכר, חלה האטה בולטת בהתרחבות עסקי הביטוח האלמנטרי. תקבולי הפרמיות מביטוח אלמנטרי בארץ¹ גדלו השנה בכ־12 אחוזים, לעומת גידול בשיעור 24 אחוזים בשנת 1965, והסתכמו ב־192 מיליון ל"י. בולטת במיוחד ההאטה בתקבולי הפרמיות מביטוח כלי רכב ממנועים. תקבולים אלה גדלו ב־1966 רק בכ־10 אחוזים לעומת גידול של כ־35 אחוזים בשנת 1965, אף כי גם השנה הועלו התעריפים בענף ביטוח זה, בשיעור של 5 אחוזים.²

סקטור הביטוח הנידון כאן כולל 81 חברות, שמהן 28 הן חברות ישראליות ו־53 הן חברות זרות; נוסף על כך כלולים כאן 19 מורשי לידס. חברות הביטוח הזרות ומורשי לידס עוסקים בעיקר בביטוח האלמנטרי, וחלקם בסך תקבולי הפרמיות מביטוח זה מגיע ל־27 אחוזים. חלקן של שש החברות הזרות העוסקות גם הן בביטוח החיים בתקבולי הפרמיות מביטוח זה הוא נמוך יחסית. ב־28 החברות הישראליות כלולות 8 חברות גדולות יחסית לאחרות, אשר חלקן במאזן המאוחד של קבוצה זו מגיע ל־80 אחוזים בקירוב.

1. ביטוח החיים

א. קווי ההתפתחות העיקריים.

תיק ביטוח החיים³ גדל בשנת 1966 בשיעור גבוה ביחס לשנה הקודמת — 33 אחוזים, לעומת 27 אחוזים בשנת 1965 — והסתכם ב־2,515 מיליון ל"י. הגידול הניכר בתיק ביטוח החיים ב־1966 משקף רק בחלקו הרחבת פעולות ביטוח שיש בהן יסוד של חיסכון. בעיקר גדל השנה תיק הביטוח הלא צמוד שמקורו בחווי ביטוח קולקטיביים שנחתמו עם עובדי מוסדות ומפעלים. חוים אלה מביטוחים תשלום בסכום מסוים למוטב במקרה של פטירה תוך תקופת החוזה. תקופה זו היא מוגבלת, ואין חברת הביטוח חייבת להאריכה. בניגוד לביטוח הצמוד, אשר יש בו יסוד של חיסכון, נושא הביטוח הבלתי צמוד, בחלקו הגדול, אופי של ביטוח מפני סיכון גרידא, בדומה לביטוח האלמנטרי. תיק הביטוח הבלתי צמוד גדל בשנת 1966 ב־51 אחוזים, לעומת גידול בשיעור 16 אחוזים בשנת 1965 והסתכם ב־1,408 מיליון ל"י, שהן 44 אחוזים מסך תיק ביטוח החיים. לעומת הגידול הבולט בביטוח החיים הבלתי צמוד היה הגידול בתיק ביטוח החיים הצמוד מתוך ביותר: 15 אחוזים, לעומת גידול בשיעור 40 אחוזים בשנת 1965 — והוא הסתכם ב־1,107.

¹ בניכוי ביטוח משנה בישראל.

² בשנתיים הקודמות הועלו התעריפים בביטוח כלי רכב בכ־6 אחוזים.

³ לרבות ביטוח פיצויים ולמעט ביטוח גמלה.

סכום ביטוח החיים בישראל, 1960 עד 1966

השנה	סכום הביטוח בסוף השנה	סכום הביטוח הצמוד		סכום הביטוח הבלתי צמוד	חלקו של הביטוח הצמוד בסכום הביטוח הכולל
		צמוד למדד המחירים לצרכן	צמוד לשער הדולר		
		(מיליוני ל"י)			(אחוזים)
1960	304.0	89.6	45.1	169.3	44.3
1961	406.5	128.0	73.6	204.9	49.6
1962	632.3	201.0	119.3	312.0	50.7
1963	1,048.5	375.7	109.8	563.0	46.3
1964	1,489.6	586.3	101.8	801.5	46.2
1965	1,888.9	863.4	96.1	929.4	50.8
* 1966	2,515.0	1,017.0	90.0	1,408.0	44.0

* אומדן.
ה מקור: משרד האוצר — המפקח על הביטוח והלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

מיליון ל"י. השנה הוצאו כ-14 אלף פוליסות ביטוח חיים צמודות בסכום כולל של כ-284 מיליון ל"י. ב-1965, לעומת זאת, הוצאו כ-20 אלף פוליסות מסוג זה בסכום כולל של — 341 מיליון ל"י. מספר המבוטחים בביטוח חיים צמוד הגיע בסוף 1966 לכ-75 אלף לעומת כ-68 אלף בסוף 1965, וסכום הביטוח הממוצע לפוליסת ביטוח חיים צמודה עלה מ-11,600 ל"י ל-12,400 ל"י.

ב. השקעות קרנות הביטוח הצמוד

חברות הביטוח העוסקות בביטוח חיים חייבות, לפי החוק, להשקיע לפחות 20 אחוזים מקרן ביטוח חיים, ולא פחות מ-35 אחוזים מן ההון הנפרע, בניירות ערך ממשלתיים או בערבות הממשלה. אולם בפועל משקיעות החברות סכומים גבוהים יותר מהמינימום הנדרש בניירות ערך מסוג זה, בעקבות הסכמים שנחתמו עם חברת החשמל והממשלה.

במסגרת ביטוח החיים הצמוד השקיעו חברות הביטוח בשנת 1966 כ-30 מיליון ל"י, ומהן כ-16 מיליון ל"י באיגרות חוב של חברת החשמל שהן בערבות הממשלה, ו-14 מיליון באיגרות חוב ממשלתיות. בשנה הקודמת הן השקיעו במסגרת זו כ-26 מיליון ל"י, ומהן כ-15 מיליון ל"י באיגרות חוב של חברת החשמל וכ-11 מיליון ל"י באיגרות חוב ממשלתיות.

איגרות חוב אלה נושאות ריבית בשיעור 6 אחוזים לשנה וצמודות למדד המחירים לצרכן, והן מונפקות לתקופה ארוכה (עד 40 שנה) — ובכך מתאפשרת הוצאת פוליסות ביטוח חיים לתקופה מקבילה ובהצמדה.

ג. ההכנסות¹ מביטוח החיים וייעודיהן

הכנסות חברות הביטוח הפועלות בישראל מעסקי ביטוח חיים גדלו ב-1966 בכ-20 אחוזים, לעומת גידול של כ-25 אחוזים ב-1965 והסתכמו ב-71 מיליון ל"י בקירוב.

¹ הכנסות מעסקים בישראל בלבד.

ההכנסות מפרמיות, שהן החלק העיקרי בכלל ההכנסות גדלו ב-20 אחוזים והסתכמו בכ-60 מיליון ל"י. בשנה הקודמת הן גדלו ב-25 אחוזים והסתכמו ב-50 מיליון ל"י. שיעור הגידול בהכנסות מביטוח חיים היה אפוא נמוך יותר, בהשוואה לשנה הקודמת, אולם ירידה זו בשיעור הגידול תואמת את המגמה, שהחלה לפני כמה שנים, ואינה אופיינית לשנת 1966. ההאטה בשיעור הגידול של ההכנסות מפרמיות מביטוח חיים, לעומת הגידול הבולט בתיק ביטוח החיים, מוסברת על ידי השינוי בהרכב תיק ביטוח החיים, דהיינו, עליית חלקו של הביטוח הלא צמוד, שאין בו יסוד של חיסכון, ושתקבולי הפרמיות מהמבוטחים בו הן קטנות בהשוואה לביטוח הצמוד. נוסף על תקבולי הפרמיות וההכנסות מריבית, בסכום כולל של כ-71 מיליון ל"י, זוכה חשבון ההכנסות מביטוח חיים ב-4 מיליון ל"י, שהן סכום עליית ערך ההשקעות של קרנות ביטוח החיים (ראה לוח י"ח-7).

לוח י"ח-7

המקורות והייעודים של ההכנסות מביטוח חיים בישראל, 1963 עד 1966

(מיליוני ל"י)

1966**	1965*	1964	1963	
				א. ההכנסות
60.2	50.2	40.4	30.4	פרמיות
10.4	8.7	6.8	5.6	ריבית
70.6	58.9	47.2	36.0	סך כל ההכנסות
				ב. ההוצאות
17.1	14.8	12.5	8.6	תשלום תביעות המבוטחים
18.2	15.3	12.4	9.2	הוצאות שוטפות
3.3	3.1	2.7	1.7	הרווח הגולמי של חברות הביטוח***
38.6	33.2	27.6	19.5	סך כל ההוצאות
32.0	25.7	19.6	16.5	ג. עודף ההכנסות על ההוצאות (א)-(ב)
4.2	4.5	2.0	1.4	ד. רווחי הון מהשקעות קרנות ביטוח חיים
36.2	30.2	21.6	17.9	ה. הצבירה (הגידול בקרן ביטוח חיים) (ג)+(ד)

* מספרים מתוקנים.

** אומדן.

*** לרבות חלקם של מבטחי המשנה בחוץ-לארץ ברווחים.

ה מ ק ו ר : משרד האוצר — המפקח על הביטוח והלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

תשלומי התביעות למבוטחים, במסגרת ביטוח חיים, עלו בכ-15 אחוזים והסתכמו ב-17 מיליון ל"י, שהן כ-22 אחוזים מסך ההכנסות מביטוח חיים (תקבולי הפרמיות וההכנסות מהשקעות). ההוצאות השוטפות שנוקפו לחשבון עסקי ביטוח חיים נאמדות ב-18 מיליון ל"י והן כוללות דמי עמילות המשולמים לסוכנים, זקיפות של הוצאות הנהלה והוצאות על בדיקות רפואיות של מבוטחים. הרווח הגולמי מעסקי ביטוח חיים נאמד השנה ב-3.3 מיליון ל"י, סכום

שאינו שונה בהרבה מן הרווח שהושג בשנת 1965 (3.1 מיליון ל"י), והוא מצביע על ירידה קלה בשיעור הרווח ביחס להכנסות מפרמיות בביטוח חיים. יש לציין, כי ענף ביטוח החיים הוא אחד הענפים הרווחיים ביותר ביחס לשאר ענפי הביטוח. שיעור הרווח מתקבולי הפרמיות ¹ מראה על יציבות יחסית בעשר השנים האחרונות — בין 6 ל-7 אחוזים — בעוד שבשאר ענפי הביטוח נרשמו הפסדים או תנודות ניכרות.

הצבירה נטו באמצעות ביטוח החיים, יחד עם עליית ערך ההשקעות — בעיקר הפרשי הצמדה למדד — הסתכמה השנה בכ-36 מיליון ל"י — עלייה בכ-20 אחוזים לעומת השנה הקודמת. סכום זה מייצג, כאמור, את חסכון משקי הבית באמצעות חברות הביטוח.

2. הביטוח האלמנטרי²

תקבולי הפרמיות מביטוח אלמנטרי³ עלו השנה בכ-12 אחוזים, לעומת גידול בשיעור 24 אחוזים בשנת 1965, והסתכמו ב-192 מיליון ל"י. האטה זו הקיפה, כנראה, את מרבית ענפי הביטוח האלמנטרי ובלטה במיוחד בענף ביטוח כלי רכב ממונעים. תקבולי הפרמיות מביטוח זה עלו השנה ב-10 אחוזים בלבד, לעומת עלייה בשיעור 35 אחוזים בשנת 1965 והסתכמו בכ-67 מיליון ל"י, אף כי ב-1966 הועלו תעריפי הפרמיות ב-5 אחוזים⁴. האטה זו קשורה, כנראה, בהאטה ביגדול מספר כלי הרכב, שעליהם חל ביטוח זה, וכן במעבר מביטוחים מקיפים לביטוח חובה, שהוא זול יותר.

לוח י"ח-8

תקבולי פרמיות הביטוח * האלמנטרי, 1962 עד 1966

שנה	העלייה לעומת השנה הקודמת		
	(מיליוני ל"י)	(אחוזים)	
1962	88.5	20.8	30.7
1963	109.2	20.7	23.4
1964	138.8	29.6	27.1
1965	172.4	33.6	24.2
1966 **	192.1	19.7	11.4

* כולל דמי רישום לרבות ביטוח ימי ולהוציא ביטוח משנה בישראל ותקבולים מחוץ לארץ.

** אומדן.

ה מקור : משרד האוצר — המפקח על הביטוח והלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

מתקבולי הפרמיות בישראל העבירו חברות הביטוח הישראליות כ-50 אחוזים לחברות ביטוח בחוץ לארץ על חשבון ביטוח משנה, בדומה לשנה הקודמת.

¹ לפי ניכוי ביטוח משנה בחוץ לארץ.

² לרבות ביטוח ימי.

³ עסקים בישראל, בניכוי ביטוח משנה בישראל.

⁴ ראה הערה 2 בעמוד 391.

3. מבנה מאזן חברות הביטוח

א. החברות הישראליות.

1. הנכסים

הערך המאזני של נכסי חברות הביטוח הישראליות עלה בשנת 1966 ב־24 אחוזים והסתכם ב־391 מיליון ל"י. בדומה לשנים קודמות, אף השנה קשור הגידול בעיקר בהגדלת ההשקעות באיגרות חוב ממשלתיות ובאיגרות חוב בערבות הממשלה. השקעות אלה גדלו השנה בכ־40

לוח י"ח-9

הנכסים וההתחייבויות של חברות הביטוח הישראליות, 1964 עד 1966

1966**	1965*	1964	1966**	1965*	1964	
(אחוזים)			(מיליוני ל"י)			
						נכסים
						איגרות חוב ממשלתיות או
37.6	33.8	29.1	147.2	106.7	75.4	בערבות הממשלה
2.6	3.1	3.6	10.0	9.7	9.2	ניירות ערך אחרים
						הלוואות כנגד פוליסות
3.8	4.1	4.4	14.7	12.9	11.5	וכנגד משכנתאות
8.9	10.8	14.1	35.0	34.1	36.4	הלוואות אחרות
						נכסי דלא נידי והשקעות
8.8	8.5	9.5	34.5	26.7	24.5	בחברות עזר
1.3	1.5	1.8	5.0	4.6	4.7	פיקדונות לזמן ארוך
18.1	19.3	18.9	70.9	61.0	48.9	פרמיות לגבייה
10.2	9.4	8.2	39.8	29.6	21.2	חייבים שונים
8.7	9.5	10.5	34.0	30.0	27.1	מזומן ופיקדונות עו"ש
100.0	100.0	100.0	391.1	315.3	258.9	סך כל הנכסים
						התחייבויות
11.9	12.7	14.8	46.4	40.0	38.4	הון נפרע
5.9	6.3	5.6	23.0	19.8	14.6	קרן שמורה
38.1	38.0	35.7	148.9	119.7	92.5	קרן ביטוח חיים
6.6	7.0	7.4	26.0	22.1	19.2	קרן ביטוח אלמנטרי
2.8	3.0	2.8	11.0	9.6	7.2	קרן ביטוח לסיכונים יוצאים מהכלל
8.2	8.1	8.0	32.0	25.5	20.8	פיקדונות מבטחי משנה
						תביעות תלויות ומאושרות (ביטוח
11.5	10.6	10.3	44.9	33.3	26.7	אלמנטרי וביטוח חיים)
15.0	14.3	15.4	58.9	45.3	39.5	התחייבויות שוטפות
100.0	100.0	100.0	391.1	315.3	258.9	סך כל ההתחייבויות

* מספרים מתוקנים.

** אומדן.

הסדר: משרד האוצר — המפקח על הביטוח והלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

מיליון ל"י, שהן 38 אחוזים, והסתכמו ב־147 מיליון ל"י, שהן כ־38 אחוזים מסך הנכסים. חלקן של ההשקעות בניירות ערך אחרים ובעיקר במניות של מוסדות פינאנסיים הוסיף לרדת בדומה לשנים קודמות, כנראה, על רקע השפל בשוק המניות. כן נמשכה הירידה בחלקן של הלוואות שנתנו חברות הביטוח מכלל הנכסים: מ־15 אחוזים ב־1965 ל־12 אחוזים ב־1966.

האטה ניכרת חלה בגידול ביתרת הפרמיות לגבייה. יתרה זו היא האשראי שנותנות חברות הביטוח ללקוחות, ובעיקר לסוכנים, והיא מבטאת את התחרות הקיימת בין חברות הביטוח. יתרה זו גדלה השנה ב־16 אחוזים, אחרי גידול של 25 אחוזים בשנת 1965 וגידול בשיעור 26 אחוזים בשנת 1964. ההאטה בגידול יתרת הפרמיות לגבייה קשורה, כפי הנראה, בלחץ שהופעל על החברות מצד מערכת הפיקוח על ענף הביטוח להקטין את האשראי מסוג זה, שכן הוא עשוי לערער את מצבן הכספי¹.

2. ההתחייבויות

קרן ביטוח החיים² גדלה השנה ב־24 אחוזים והסתכמה בכ־155 מיליון ל"י, שהן 40 אחוזים בקירוב מכלל ההתחייבויות של חברות הביטוח הישראליות. קרן זו, מייצגת את החיסכון המצטבר של משקי הבית באמצעות חברות הביטוח וסכומה הוא הערך הנוכחי של כלל התשלומים שיתקבלו בעתיד, בניכוי הפרמיות ושאר ההכנסות הצפויות³.

קרן הביטוח האלמנטרי גדלה השנה ב־19 אחוזים בקירוב והסתכמה ב־31 מיליון ל"י. קרן זו מבוססת על אומדן הסיכון שטרם חלף מעסקי הביטוח האלמנטרי.

לוח י"ח-10

נכסי חברות הביטוח הפועלות בישראל, 1964 עד 1966

1966**	1965*	1964	1966**	1965*	1964	
(אחוזים)			(מיליוני ל"י)			
23.2	20.4	18.3	10.5	8.3	6.8	איגרות חוב ממשלתיות או בערבות הממשלה
9.5	11.2	16.9	4.3	4.6	6.3	ניירות ערך אחרים
5.3	5.6	6.7	2.4	2.3	2.5	הלוואות כנגד פוליסות וכנגד משכנתאות
15.4	17.4	16.9	7.0	7.1	6.3	הלוואות אחרות
0.7	0.7	0.8	0.3	0.3	0.3	נכסי דלא נייד
37.1	35.7	32.3	16.8	14.6	12.0	פרמיות לגבייה וחייבים שונים
8.8	9.0	8.1	4.0	3.7	3.0	מזומנים ופיקדונות לזמן קצר בבנקים
100.0	100.0	100.0	45.3	40.9	37.2	סך כל הנכסים בישראל

* מספרים מתוקנים.

** אומדן.

ה פ ק ר : משרד האוצר — המפקח על הביטוח והלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

¹ בתחילת 1967 ניתנו הוראות מפורשות להקטין בהדרגה את שיעורי הפרמיות לגבייה.

² לרבות קרן ביטוח חיים לסיכונים יוצאים מהכלל.

³ שער ההיוון הוא 4-3 אחוזים.

"מאזן התשלומים" של סקטור הביטוח*, 1964 עד 1966

(במיליוני ל"י)

תקבולים	1964	1965 **	1966 ***	תשלומים	1964	1965 **	1966 ***
העברות ועסקות ריאליות							
העברות מסקטורים מקומיים, בעיקר הכנסות מפרמיות ודמי רישום בביטוח אלמנטרי בארץ	154.2	190.8	213.7	העברות לסקטורים מקומיים, בעיקר תשלום תביעות בביטוח האלמנטרי בארץ	68.3	91.6	105.3
ריבית והכנסות אחרות בארץ	8.8	8.3	7.8	תשלומי עמלה בביטוח האלמנטרי (בעיקר לסוכנים)	40.3	39.3	39.0
העברות מחוץ לארץ, בעיקר על חשבון ביטוח משנה	52.4	64.6	75.6	הוצאות שוטפות	29.8	44.6	54.0
				העברות לחוץ-לארץ, בעיקר על חשבון ביטוח משנה	59.8	71.3	82.0
				השקעות בנכסי דלא נידי	3.4	1.8	3.0
סך כל ההעברות והעסקות הריאליות	215.4	263.7	297.1	סך כל ההעברות והעסקות הריאליות	201.6	248.6	283.3
עסקות פינאנסיות**** לפי סקטורים							
ממשקי בית מעסקים פרטיים	23.2	31.0	39.0	אשראי שניתן (הלוואות, רכישת ניירות ערך והפקדות)	15.3	8.7	20.0
מקופות הגמל, ממוסדות בנקאיים וכספיים	5.3	3.1	9.0	לסקטור הציבורי	9.4	24.9	22.7
מהממשלה	1.3	—	—	לחברות הסקטור הציבורי	3.6	3.4	5.0
מחוץ לארץ	1.0	1.6	2.0	לבנקים ומוסדות כספיים	14.8	12.5	15.0
				לעסקים פרטיים	5.6	3.3	5.0
				למשקי בית ולמוסדות שלא למטרת רווח	3.3	—	—
סך כל העסקות הפינאנסיות	30.8	35.7	50.0	לחוץ לארץ	52.0	52.8	67.7
עסקות בתוך הסקטור							
תקבולים מחברות ביטוח אחרות	10.2	13.2	15.0	תשלומים על חשבון ביטוח משנה בארץ	10.2	13.2	15.0
על חשבון ביטוח משנה בארץ	7.4	2.0	3.9				
טעויות והשמטות נטו	263.8	314.6	366.0	סך כל התשלומים	263.8	314.6	366.0
סך כל התקבולים							

* חברות הביטוח הישראליות והחברות הזרות הפועלות בישראל.

** מספרים מתוקנים.

*** אומדן.

**** תקבולי הפרמיות ותשלומי התביעות בביטוח חיים אינם נכללים בעסקות ההעברה. ההפרש ביניהם כלול בעסקות הפינאנסיות (מרביתו בסעיף משקי בית).

ההון העצמי של חברות הביטוח הישראליות גדל השנה בכ-16 אחוזים והסתכם ב-69.4 מיליון ל"י. לפחות חלק מהגידול בהון העצמי מוסבר על ידי ההוראות החדשות של המפקח על הביטוח, בדבר העלאה הדרגתית של גודל ההון העצמי בהתאם לסוגי הביטוח השונים בהם עוסקות החברות.

ב. חברות הביטוח הזרות הפועלות בישראל.

הערך המאזני של נכסי 53 חברות הביטוח הזרות בישראל עלה ב-10 אחוזים והסתכם ב-45.3 מיליון ל"י. עיקר הגידול נבע מהשקעות נוספות באיגרות חוב ממשלתיות ובערבות הממשלה של חברות העוסקות גם בביטוח חיים. רוב הפעילות של החברות הזרות הוא בתחום הביטוח האלמנטרי, הקשור רק במידה קטנה בהשקעות באיגרות חוב ממשלתיות ובערבות הממשלה. שיעור השקעותיהן באשראי לסוכנים וללקוחות גבוה בהשוואה לחברות הביטוח הישראליות ומגיע ל-37 אחוזים מסך הנכסים.

4. זרמי הכספים

התקבולים של סקטור חברות הביטוח במסגרת העסקות הריאליות עלו השנה בכ-13 אחוזים, לעומת גידול בשיעור 22 אחוזים בשנת 1965, והסתכמו ב-297 מיליון ל"י. מקור ההאטה בגידול התקבולים מעסקות ריאליות הוא בהאטה בגידול תקבולי הפרמיות מביטוח אלמנטרי שהן החלק העיקרי מתקבולים אלה. האטה דומה חלה בגידול בתשלומים במסגרת העסקות הריאליות, שהן בחלקן הגדול, תשלומי תביעות למבוטחים והעברות לחוץ לארץ על חשבון ביטוח משנה. תשלומים אלה גדלו השנה ב-14 אחוזים בקירוב והסתכמו ב-283.3 מיליון ל"י.

התקבולים במסגרת העסקות הפינאנסיות גדלו השנה ב-14 אחוזים והסתכמו ב-50 מיליון ל"י. רוב התקבולים מקורם בגידול קרנות ביטוח החיים. התשלומים במסגרת העסקות הפינאנסיות הם בחלקם הגדול השקעות קרנות ביטוח החיים, בעיקר באיגרות חוב ממשלתיות ובאיגרות חוב שבערבות הממשלה. השקעות אלה הסתכמו ב-42.7 מיליון ל"י. שאר התשלומים הם בחלקם הגדול גידול באשראי לסוכנים וללקוחות — אשראי שבו חלה השנה האטה קלה. סך התשלומים במסגרת העסקות הפינאנסיות גדלו השנה בכ-28 אחוזים והסתכמו ב-67.7 מיליון ל"י.